

сум, 2004. – 304с. 11. Трудовое право Украины: Учебно-справочное пособие / Г.И. Чанышева, Н.Б. Болотина, Т.Д. Додина и др. - Х. Одиссей, 2000. – 480с. 12. Зайкин А.Д. XXV съезд КПСС и развитие советского трудового права // Вестник Московского университета. Право. – 1976. - №3. - С.11-16. 13. Прокопенко В.І. Трудове право: Курс лекцій. – К.: Вентури, 1996. – 224с.

Лебедева С.Ю.

До питання формування професійної надійності фахівця снайперської групи спецпідрозділу МВС України в процесі виховної та психологічної підготовки

Сьогодні перед кадровими підрозділами та службами психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності МВС України гостро стоїть необхідність вирішення питання щодо забезпечення професійної надійності персоналу ОВС. Під професійною надійністю працівника міліції ми розуміємо його готовність діяти відповідно до устояної системи моральних еталонів у різноманітних ситуаціях взаємодії з мінімальними витратами для здоров'я. Формування такої готовності – це завдання якісної виховної, психологічної та спеціальної підготовки. Питання всебічної комплексної підготовки співробітників спеціальних підрозділів МВС України залежать від цілого комплексу чинників. Найбільш важливим з них є загальнодержавна доктрина із чітким визначенням основних стратегічних напрямів і найбільш важливим і конкретним закріпленням кроків по реалізації цих напрямів на даному етапі розвитку держави. Велике значення має і законодавча база, що дозволяє здійснювати відповідну спеціальну діяльність і що визначає повноваження і відповідальність учасників. Поліпшення організаційно-кадрової структури відповідних відомчих і міжвідомчих утворень, покликаніх протидіяти соціально-небезпечним явищам.

Непорушний парадокс загальнопедагогічного процесу свідчить: "Вчорашніми знаннями сьогодні учить людей працювати завтра".

Виходячи з даного постулату, ми проаналізували процес під-

готовчої та виховної роботи з фахівцями снайперських груп у військових та поліцейських спецпідрозділах декількох країн світу. Основні шаблонні характеристики діяльності практичної більшості таких організацій можна охарактеризувати наступними положеннями:

- наявність загальноприйнятої для даної країни військової або поліцейської базової освіти і кар'єри у більшості представників спеціальних підрозділів;
- відставання забезпечуючої методичної бази від кон'юнктури реального часу в середньому від 3-5 до 7-10 років і більше в залежності від освітньої системи держави;
- великий рівень роз'єднаних "надбудовних" освітніх програм, в основному сьогохвилинного характеру, які ступінчасто доповнюють або поволі удосконалюють загальногуманітарну освітню базу;
- пріоритет лінійного підходу (принцип – "так прийнято") до питань формування методичного забезпечення в підготовці офіцерського корпусу спеціальних підрозділів;
- недостатність системи внутрівідомчих і особливо міжвідомчих обмінів і взаємоприйнятної системи передачі досвіду від покоління до покоління в рамках затвердженої державної доктрини;
- структурна і психологічна роз'єднаність інформаційно-аналітичних і оперативно-бойових структур навіть в рамках одного відомства: відсутність принципу: "хто добув інформацію, той бере участь і в її реалізації";
- неповороткість адміністративно-управлінського апарату, як в самих відомствах, так і в інших загальнодержавних установах, що помітно уповільнює процес і впровадження новаційних елементів;
- тривалість існування застарілих доктрин раніше проведених успішних операцій і тиражування їх як кліше як в професійно-ідеологічному, так і в методологічному аспектах;
- однонаправлена психологічна мотивація основного складу оперативно-бойових підрозділів на елітність самим фактом знаходження в даних підрозділах і тривале тиражування цих психологічних штампів, часом погано підкріплених реальними

- діями із сторони переважної більшості співробітників;
- не завжди адекватний аналіз невдалих операцій і відсутність переробки матеріалу з "банку негативного досвіду" (далеко не всі невдалі операції мали повністю провальну схему);
 - методична і кваліметрична (оцінна) одноманітність в базовій підготовці, що не дозволяє науково і практично обґрунтовано скласти професіограму співробітника і групи в цілому. Часто повне заперечення можливості не тільки застосування, але і самого факту існування альтернативних методик;
 - мізерність ситуаційно-практичного і аналітично-штабного досвіду розробки нестандартних варіантів організації спеціальних операцій з регулярними "мозковими атаками", що дозволяють розширити варіабельний ряд базових методичних прийомів.

Перераховувати подібні особливості можна достатньо довго. Цей ряд характерних елементів відомчої і загальнолюдської відсталості характерний для більшості спецпідрозділів в багатьох країнах світу з урахуванням місцевих геополітичних і етнопсихологічних особливостей. Питання підготовки співробітників безпосередньо пов'язані з питаннями професійної ідеології і побудови соціальних моделей співробітників відповідного профілю. Необхідно враховувати всі виділені загальнодержавною доктриною чинники, а також середню швидкість зміни кон'юнктури злочинної активності в регіоні і державі на даному відрізку часу. Загальновідомо, що будь-яка, навіть найконсервативніша держава, кожні 3-5 років зазнає більш менш м'які або жорсткі зміни в своїй інфраструктурі, що не може не позначитися на загальній ситуації в суспільстві. Динамічніші держави, особливо в періоди розпаду, об'єднання, реформування, міняють свої характеристики набагато швидше. Таким чином, ми одержуємо ситуацію, коли потенційні супротивники можуть використовувати зміни в соціальній структурі суспільства ефективніше, ніж та частина суспільства, яка покликана це суспільство захищати. У результаті аналізу виходить картина протистояння "вільного художника" і "ремісника", затиснутого в лещатах цехових законів, що часто строго регламентують всі питання діяльності і що не допускають відступу від статутних норм. Неврахування вказаних особливостей і, як наслідок, недостатньо ефективна виховна та підгото-

вча робота з фахівцями снайперських груп як складових частин любого спец підрозділу у екстремальній ситуації може призвести до трагедії. Історія спецоперацій знає безліч таких випадків. Приведемо найбільш характерні з них.

Перший відбувся під час проведення літніх Олімпійських ігор 1972 р. у Мюнхені (ФРН), який потряс людей усієї планети. Порушивши заповідь миру у дні проведення Олімпійських ігор, терористи захопили дев'ять заручників – членів збірної команди Ізраїлю та стали вимагати літак для вильоту в одну із країн Близького Сходу. Німецька поліція заявила, що їх умови прийняті. Але в аеропорту злочинців з заручниками очікували снайпери. При проведенні силової спецоперації фахівці снайперських груп не змогли виконати завдання в силу особистісних якостей. Наслідком цього стала загибель 5 злочинців, одного поліцейського, усіх 9 заручників та поранення пілота гелікоптеру та трьох працівників поліції. Цей хрестоматійний факт увійшов у підручники під назвою "мюнхенська м'ясорубка".

Другий епізод трапився у грудні 1988 року в колишньому СРСР. Сім'я Овечкіних, більша частина якої входила до популярного вокально-інструментального ансамблю, захопила під загрозою вибуху пасажирський лайнер, який виконував рейс за маршрутом Іркутськ - Курган - Ленінград. Вони зажадали змінити курс та летіти до Лондону. Була досягнута "домовленість", згідно якої літак проведе дозаправлення у Хельсінкі. Але, за вимогами правоохоронних органів, екіпаж посадив літак під Виборгом, де його вже очікувала група захвату. Слабка морально-психологічна та професійна підготовка фахівців снайперських груп та груп захвату призвела до того, що під час штурму літака Овечкіни привели у дію вибуховий пристрій. У результаті загинули 3 пасажирів, 5 членів сім'ї; п'ятеро пасажирів отримали поранення, літак повністю згорів.

На нашу думку, вищезначений підхід до виховної роботи та психологічної підготовки фахівців спецпідрозділів є малоефективним і тупиковим за своєю суттю, що не дозволяє оперативно реагувати на ситуацію і використовувати сильні сторони державного апарату в захисті суспільства від небезпечних злочинних проявів. Будь-яка концептуальна база, яка розробляється в надрах держав-

них організацій повинна зважати на специфіку застосування наявних сил і засобів в сьогодишніх умовах і визначати прогностичні аспекти хоч би на найближчий час. Ми виділяємо в нашій системології два основні періоди:

- період короткострокового прогнозування на строк до 2 - 3 років;
- період довгострокового прогнозування на строк до 5 - 7 років.

Такий підхід дозволяє більш повно визначити тактичні потреби в роботі і варіабельний ряд оперативного-тактичних прийомів і методів, які будуть найбільш пріоритетні на найближчий період часу і визначити стратегічні напрями, виходячи з сьогодишніх тенденцій в процесах, що розвиваються, і поступальності розвитку самого суспільства. Така модель підлягає постійному плавному оновленню і збагаченню кожні 1,5-2 роки, що робить роботу відповідних структур ефективнішою.

Аналіз дій спеціальних підрозділів провідних країн світу підтверджує, що оригінальні і ефективні рішення і моделі підготовки співробітників в більшості своїй пов'язані з періодами активного розвитку держави: наявністю сильної політичної волі в керівних структурах країни і служб або значної і соціально відчутної небезпеки. З поступовим переходом до більш розміреного ритму наростає ефект інертності, і робота проводиться по сталому на той період часу шаблону з більш менш значущими змінами. Все це, кінцем кінцем, призводить до поступового зниження "чутливості" спецслужб до поступово наростаючих змін. Коли ж сума цих змін досягає критичної величини і відбувається чергова ломка сталого стереотипу, необхідно докладати несумірно великих зусиль для негайного виправлення ситуації. І так продовжується нескінченно до вг.

Враховуючи вищевикладене ми пропонуємо в процесі постійної або періодичної підготовки застосовувати методіку "миттєвого занурення", ставлячи співробітника в умови необхідності практично миттєвого рішення цілого комплексу пропонуваного йому проблем аналітичного, оперативного, організаційного, бойового характеру. Така методика дозволяє провести зустрічне тестування співробітника по досить великій кількості критеріїв не в умовах відри-

ву від реальності дії, а безпосередньо в змодельованій або узятій з реальності ситуації. Поступово співробітники починають діяти самостійно в рамках визначеної для них компетенції і ясніше представляють свої дійсні можливості при реалізації тих або інших завдань. Ускладнення ввідних при ситуаційно-практичних заняттях дозволяє включити в арсенал все більшу кількість суміжних дисциплін і поглибити ті розділи, які вважалися класичними. Пропонувані нами методичні і організаційні прийоми розраховані на значне підвищення порогових нормативів для загальногуманітарного рівня підготовки співробітників спеціальних підрозділів, що дозволяє створити необхідний інтелектуальний і професійний фон, необтяжений зайвими рамками загальнозастатутного мислення.

Таким чином, на нашу думку, тільки всестороння, випереджаюча і багатогранна підготовка та якісна виховна робота з фахівцями снайперських груп спецпідрозділів МВС України була і буде одним з найважливіших компонентів активної протидії тероризму і особливо небезпечним злочинам, разом з іншими компонентами загальнодержавної комплексної системи.

Леміщенко О.

Впровадження державної мови в навчально-виховний процес в НУВС

Мова рідна, слово рідне!
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.
(Сидір Воробкевич,
відомий український поет, вчений та педагог середини ХІХ ст.)

Рідна мова для будь-якої країни є однією із складових державності. Вона - візитна картка держави і гордість кожного громадянина. Але ні для кого не буде секретом, що впровадження української мови в повсякденне життя нашого народу – це дуже важливий і водночас болючий та довготривалий процес, який йде сьогодні по всій Україні.